

GENEALOGISCH TIJDSCHRIFT

NGV AFDELING BETUWE

AQUA VITAE

INHOUDSOPGAVE

Colofon.....	2
Van de voorzitter.....	3
Bestuur zoekt versterking	5
Lezingenprogramma voorjaar 2013 afdeling Betuwe	5
Personalia.....	7
Man en vrouw. Bij overlijden: man weduwnaar van de vrouw, vrouw weduwe van de man, <i>Wim van de Westeringh</i>	8
Getalenteerde zeebonk, <i>Paul Welling</i>	9
Opsporing verzocht	25
Mijn zus is 140 jaar geleden gestorven ?!.....	25
Nieuwbouw Regionaal Archief Riverenland, <i>Ella Kok-Majewska</i>	26

Omslag: Regionaal Archief Riverenland.

ISSN: 1879-7253

*Het overnemen van artikelen zonder toestemming van de redactie is niet toegestaan.
De inhoud van de artikelen is voor verantwoording van de auteur.*

Losse tijdschriften: € 1,20 per stuk.

2013, 16e jaargang nr. 1

Colofon

Zie afdelingswebsite: <http://betuwe.ngv.nl>

Van de voorzitter

Op het moment dat ik dit stukje schrijf, is Sinterklaas druk bezig uit zijn boek voor te lezen en cadeautjes uit te delen. Wat zou in dat boek staan over de afdeling Betuwe? Zou het in de ogen van Sinterklaas een goed besluit zijn geweest om na 27 jaar voor onze bijeenkomsten te verhuizen naar een andere locatie?

Inmiddels hebben we drie bijeenkomsten in het nieuwe en schitterende Regionaal Archief Rivierenland achter de rug. Zoals verwacht was het even wennen aan de nieuwe accommodatie. Daarbij speelde ons parten, dat de bijeenkomsten een hoge opkomst kenden en we moeten leren hoe we zo vlot als Gerrit Hiemstra met een groot touchscreen kunnen omgaan. Terugkijkend heeft het Bestuur geconcludeerd, dat we een geslaagde overstap hebben gemaakt. Dit komt mede, doordat de medewerkers van het archief er alles aan doen om het ons naar de zin te maken. Graag wil ik langs deze weg daarvoor onze waardering uitspreken.

Op de bijeenkomst in september is een aantal van onze leden in het zonnetje gezet vanwege een 40- of 50-jarig lidmaatschap. Enerzijds vormt dit een blijk van waardering voor hun betrokkenheid bij onze activiteiten. Anderzijds hoopt het Bestuur dat de bijzondere aandacht een stimulans is om actief te blijven en opgebouwde ervaringen met anderen te delen.

Op 24 november vond een Algemene Ledenvergadering van de NGV plaats. Hier is gemeld, dat de NGV een legaat van 50.000 euro heeft ontvangen. Hieraan was wel een voorwaarde verbonden. De genealogische gegevens die de overledene had verzameld, dienden in een boek gepubliceerd te worden in het geval de overledene daaraan niet zou zijn toegekomen. Het laatste was het geval. Hoofdbestuurslid Menno de Lange heeft de uitdaging aangenomen. Het heeft hem twee jaar gekost om de verhuisdozen om te vormen naar een boek en daarmee het legaat veilig te stellen. Wellicht brengt het voorval u op een idee voor het geval u niet aan een boek over uw onderzoek mocht toekomen.

Een belangrijk agendapunt van de Najaarsvergadering vormde de Begroting voor 2013. Positief in deze begroting is, dat de contributie ongewijzigd blijft, maar negatief is dat de budgetten voor de afdelingen worden gekort. Over het laatste is echter geen overleg met de afdelingen gevoerd. Als eerste heb ik dit in de Algemene Ledenvergadering aan de orde gesteld, waarna ook andere afdelingen zich roerden. Uiteindelijk is met een grote meerderheid aan het Hoofdbestuur opgedragen de korting op de afdelingsbudgetten terug te draaien en hiervoor eenmalig het eerdergenoemde legaat aan te spreken.

Er is ook uitvoerig gesproken over de vervanging van Genlias door WieWasWie. Meerdere sprekers wezen op de afspraak, dat het bestand van Genlias gratis toegankelijk blijft als het bij WieWasWie is ondergebracht. Alleen voor de achterliggende scans en andere archiefbestanden zou eventueel een tarief mogen gelden. De afspraak heeft te maken met het vrijwilligerswerk dat ten grondslag ligt aan de DTB-bestanden in Genlias.

Het CBG dat het project WieWasWie heeft overgenomen, wil de toezegging niet nakomen. De voorzitter van de NGV strijdt hierover met het CBG en overweegt naar aanleiding hiervan af te treden als lid van de Raad van Toezicht van het CBG.

Op de Algemene Ledenvergadering is een nieuwe vormgeving voor ons maandblad Gens Nostra gepresenteerd. Er is sprake van een grote metamorfose. Deze zal u aanspreken. U mag dus vol verwachting uitkijken naar het januarinummer van Gens Nostra.

Op de laatste afdelingsbijeenkomst is mij de vraag meegegeven of de NGV gebruik maakt van fondsen. Dit blijkt recent te zijn opgepakt ten behoeve van het scannen van de collectie in ons verenigingscentrum in Weesp. De eerste aanvraag leverde 5000 euro op, waarmee een scanner is gekocht. Er is begonnen met het scannen van bidprentjes. Daarna wacht nog een enorme hoeveelheid andere stukken. Er worden nu fondsen aangeschreven om voor het scannen externen te kunnen inhuren. Anders gaat het digitaliseren teveel jaren kosten.

Het scannen dient gevolgd te worden door het indexeren van de personen die in de gescande bestanden staan vermeld. Er is een computerprogramma ontwikkeld, waarmee elk lid een steentje kan bijdragen. Hoe dit gaat, zal worden gepresenteerd op een komende afdelingsbijeenkomst (wellicht april 2013).

Het principe is als volgt. Ieder lid kan thuis met de eigen computer een gescand bestand, groot dan wel klein, claimen. De aangetroffen namen moeten worden ingevoerd in een schema. Als het indexeren gereed is, kan het resultaat worden aangeboden voor plaatsing op de website van de NGV. Als u wilt, kan u nu al aan de slag. Log hiervoor in op de ledensite van de NGV en kijk aan de linkerkant van de website onder Indexeren.

Op tafel lag ook een herschreven versie van het Beleidsplan 2012-2015. Dit is goed ontvangen, maar wel met de kantekening dat het wel erg veel actiepunten bevat. Het Hoofdbestuur gaat deze ambitie aan en zal elke Algemene Ledenvergadering rapporteren over de voortgang. Enkele hoofdpunten van het Beleidsplan zijn het verbeteren van Gens Nostra en de NGV-website, het organiseren van een dag voor de Familiegeschiedenis en het digitaliseren van de collectie in het Verenigingscentrum.

Niet onvermeld mag blijven dat Menno de Lange, penningmeester binnen het Hoofdbestuur, afscheid heeft genomen. Vanwege zijn vele verdiensten voor de NGV waaronder zijn inzet voor het eerdergenoemde legaat, is hij gedecoreerd met de gouden NGV-speld. Namens de afdeling heb ik hem bedankt voor zijn werkzaamheden en gefeliciteerd met zijn onderscheiding. Martien van Donk is gekozen als zijn opvolger.

Als u dit leest, zullen we al in het nieuwe jaar zijn beland. Ik hoop, dat u een gezond en geslaagd 2013 tegemoet gaat. Ook hoop ik dat het programma voor de eerstkomende maanden u aanspreekt en dat ik u binnenkort (weer) zal ontmoeten.

Peter van Boheemen, Voorzitter NG-afdeling Betuwe

Bestuur zoekt versterking

Om de continuïteit van het bestuur van de afdeling Betuwe zeker te stellen zoekt het Bestuur versterking in de vorm van een tweede penningmeester. Het is de bedoeling dat de betreffende persoon in de nabije toekomst onze huidige penningmeester gaat opvolgen. Ter nadere informatie: het Bestuur komt twee keer per jaar (april en november) bijeen om op een effectieve, maar ook gezellige wijze de zaken voor de afdeling Betuwe te regelen.

Heeft u interesse, laat dit dan weten aan onze voorzitter Peter van Boheemen (zie colofon op pag.2).

Lezingenprogramma voorjaar 2013 afdeling Betuwe

De lezingen vinden plaats op de **derde** dinsdag van de maand in het Regionaal Archief Rivierenland te Tiel, adres J.S. de Jongplein 3. Hoek Papesteeg en Teisterbantlaan. Aanvang van de lezingen is zoals gebruikelijk om 20.00 uur. Zaal open om 19.30.

15 januari ***De genealoog als archivaris, door Aron de Vries, plv. gemeentearchivaris regionaal archief Gorinchem.***

Doop-, trouw- en begraafboeken, registers van de burgerlijke stand en de bevolkingsregisters berusten bij archiefdiensten. Genealogen weten de weg naar het archief dan ook goed te vinden, zowel fysiek als op internet. Maar deze instellingen beheren ook archieven die relatief weinig gebruikt worden door genealogen, terwijl er

toch veel interessants in te vinden is. Denk bijvoorbeeld aan de belastingkohieren in het archief van een stadsbestuur of de registers van dijkplichtigen in waterschapsarchieven.

Waarom worden dergelijke bronnen zo weinig gebruikt? Is het gemakzucht van de genealoog of mist men de competenties om deze archieven te raadplegen? En kan men wijs worden uit de archiefinventarissen of de ordening van deze archieven? Andere vragen die spelen zijn: faciliteren archiefdiensten genealogen wel voldoende en luisteren ze naar de behoeften van hun klanten? Weten archiefdiensten wie genealogen zijn en hoe ze te werk gaan?

In deze lezing wordt ingegaan op de resultaten van een gebruikersonderzoek dat de spreker, Aron de Vries (plaatsvervangend gemeentearchivaris van het Regionaal Archief Gorinchem), heeft uitgevoerd bij Archief Eemland, samen met Julia Romijn-Wixley (toen Afdelingshoofd publiek bij Archief Eemland, momenteel Hoofd DIV bij de gemeente Hilversum). Deze resultaten zijn echter vertaalbaar naar alle Nederlandse archiefdiensten. Gekeken wordt naar de problemen waar archiefgebruikers tegen aanlopen en hoe de kloven tussen die archiefgebruiker en de archiefdienst/archivaris te overbruggen zijn. Het wordt een interactief verhaal. De spreker zal leren van uw ervaringen, terwijl de spreker u zal meenemen in het perspectief van de archivaris.

19 februari ***“Publiceren: Van kopie tot drukwerk!”, door Emiel van der Hoeven.***

Het schrijven van teksten is één. Maar daarna? Daarna wil je het in een of andere vorm gedrukt hebben. Wat kwam en komt er kijken bij de productie en samenstelling van een blad, tijdschrift en/of boek? Met de nadruk op het heden. Wat zijn de valkuilen? En wat vragen drukkers aan kwaliteit? Waaraan herkent men kwaliteit? Wat kan ik thuis achter mijn pc?

Vragen, vragen en nog eens vragen. Emiel van der Hoeven maakt u wegwijs in het grafische wereldje van vroeger en nu. Van kopie tot drukwerk en alles wat daar tussen zit. Hij is oud-werknemer van de Leidse Rotogravure en haar opvolgers. Als graficus schrijft en verzorgt hij de producties van de Historische Kring Voorhout. Ook is hij amateur-boekbinder en verzorgt hij de productie van boeken. Kom en stel uw brandende vragen.

19 maart ***Lezing en demonstratie Familysearch, door Hans Huizing.***

Spreker heeft voorouders die voor een deel uit Polen komen. Dat is niet alleen lastig wat afstand betreft, maar ook wat tekst betreft. Met de taal heeft Hans inmiddels vorderingen gemaakt, zeker zolang er redelijk standaardteksten gebruikt worden en het handschrift, net zoals in Nederland, niet al

te slordig wordt.

Wat blijft is de afstand. Daar heeft Hans een oplossing voor gevonden door gebruik te maken van Familysearch. Hij zal u tijdens de lezing laten zien hoe hij de bronnen zoekt, deze op film bekijkt en hoe hij vervolgens de gegevens 'verwerkt'. En niet alleen voor onderzoek in het buitenland is Familysearch een praktische site. Er staat ook een grote hoeveelheid Nederlandse akten op die is in te zien en te downloaden.

Hans Huizing is bestuurslid van de afdeling Drenthe en is sinds ongeveer 2005 actief bezig met genealogie.

16 april ***Afdelingsvergadering en.....***

Personalia

Wij verwelkomen de volgende nieuwe leden, in de tweede helft van 2012:

Dhr. P.C. van den Berg in Tiel; heeft een profiel aangemaakt

Dhr. H.L. Simons in Stamproy

Dhr. E.J. den Hartog in Est; heeft een profiel aangemaakt

Dhr. Th. J. van Zon in Tiel

Mw. B. Kraaijenhof in Zoelen

Dhr E.J. de Jong in Est

Dhr J.J. de Haas in Wijk bij Duurstede

Dhr. A. Oppelaar in IJzendoorn

Mw. C.G.G. Smits in Ede *

Dhr. R. Buskop in Zeist *

* bijkomende inschrijvingen

Ook een profiel aangemaakt heeft mw. G.M. van der Linden.

Wij adviseren onze leden die nog geen profiel hebben aangemaakt, dit voorbeeld te volgen. U ziet hoe dit moet in het vorige nummer van Aqua Vitae op pag. 8. Dit profiel is bedoeld voor andere leden en voor het bestuur om met u in contact te komen en dat is toch de essentie van uw lidmaatschap: onderlinge uitwisseling. U kunt zelf beperkingen aan uw informatie geven, door bepaalde informatie weg te laten. Het door u vermelde e-mailadres kan wel gebruikt worden voor contactleggen, maar wordt niet getoond.

Man en vrouw. Bij overlijden: man weduwnaar van de vrouw, vrouw weduwe van de man

Wim van de Westeringh

Uit Genlias:

Overleden Lochem 27-04-1876: Wouter Cornelis van IJzendoorn, ged. te IJzendoorn, 82 jaar, weduwnaar van Gerritje Speijers.

Overleden Heteren 15-10-1883: Gerritje Speijers, ged. te Heteren, 89 jaar, weduwe van Wouter van IJzendoorn.

Hoe kan dat?

Zij waren gehuwd Ochten 29-04-1813:

Wouter Cornelis van IJzendoorn, 19 jaar, geb. te ??, zn. van Arie van IJzendoorn en Johanna Beijer
met
Gerritje Speijers, 19 jaar, geb. te ??, dr. van Geurt Speijers en Jacoba Geurtsen.

Oplossing:

De "oplossing" kwam uit het archief van de (voormalige) gemeente Heteren, in verband met het verlenen van een machtiging aan de Diaconie van de Hervormde Gemeente van Heteren om een legaat aan te nemen van wijlen Gerritje Speijers, van tafel en bed gescheiden echtgenote van W.C. van IJzendoorn.

Blijft een interessante vraag: als men van tafel en bed gescheiden is, is de eerst overledene dan al weduwnaar of weduwe?

Conclusie: soms moet men niet alles letterlijk nemen wat er in een acte van de burgerlijke stand staat, want er wordt wel eens iets opgegeven, en dus vermeld, wat niet werkelijk waar is.

Bronnen:

1. Gelders Archief; Archief gemeente Heteren, inv.nr. 71 (ingekomen stukken), d.d. 02-01-1884.
2. W. van de Westeringh (2006). Het Over-Betuwsche geslacht Speijers. Een aanzet tot een genealogie, met een tak in Amsterdam (rectificatie). In: Aqua Vitae, jg. 9, nr. 1, blz. 29 – 40, met name blz. 35.

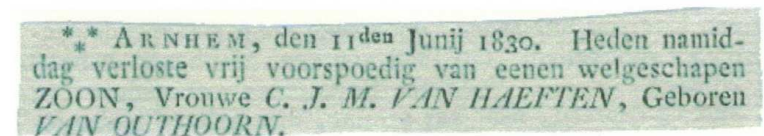
Getalenteerde zeebonk

Paul Welling

Met dank aan het Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH)

Als 16-jarige jongen begon Adriaan Constant van Haeften zijn carrière bij de Marine als adelborst 2e klasse aan het Koninklijk Instituut voor de Marine in Medemblik. Toen hij om gezondheidsredenen op 1 juli 1884 met pensioen ging, kreeg hij de titulaire rang van Schout bij Nacht. Daarmee behoorde hij tot de groep opperofficieren van de Marine en hij had bijna alle rangen doorlopen. Bij zijn pensionering werd hem een pensioen toegekend van fl. 2100,- per jaar. Het pensioen werd jaarlijks verhoogd met een bedrag van fl. 675,- voor werkelijk verblijf in militaire dienst in de Overzeese gebiedsdelen en Koloniën en in de tropen ¹⁾. Het dagblad 'Nieuws van de Dag' van 21 juni 1884 berichtte daarover.

Adriaan Constant werd op 11 juni 1830 in Arnhem geboren als oudste zoon van Petrus Adrianus van Haeften, die van beroep controleur van het Kadaster in Gelderland was, en Cornelia Jacoba Maria van Outhoorn. Hij werd in de Hervormde Kerk van Arnhem gedoopt door ds. J.C. Boot, die aldaar van 1789-1834 predikant was en die de grootvader van zijn latere echtgenote Johanna Boudewina Boot was. ²⁾ Vader Petrus Adrianus van Haeften laatste functie was ontvanger van in- en uitgaande rechten en accijnzen bij de Belastingdienst in Zwolle, waar hij op 30 juni 1866 op 60-jarige leeftijd stierf. Zijn echtgenote was twee jaar eerder al overleden.

Afbeelding 1, Geboorteadvertentie van Adriaan Cornelis van Haeften

In 1844 had zijn grootvader, Adriaan van Haeften (1766-1848), voor zichzelf en zijn nog levende nakomelingen op aanvraag de adellijke titel van jonkheer/jonkvrouw verkregen van de Hoge Raad van Adel. Daardoor was Adriaan Constant automatisch ook jonkheer vanaf 1844.

Adriaan Constant had onder zich nog drie broers, van wie Jacob Leonard Alexander, die in 1831 geboren werd, hetzelfde beroep koos als zijn vader. De tweede broer, Petrus Adrianus Cornelis Mari van 1832, werd notaris in Vorden (Gld.), waar hij in oktober 1871 werd beëdigd. De zus van Adriaan Constant, Louisa Francisca, huwde met de arts Nikolaas Hoffer de Kanter, die zijn praktijk had in Gouda. Willem Mary

was de jongste broer van Adriaan Constant. Willem Mary, geboren in 1837, ging het leger in en zocht in 1862 zijn geluk in Nederlands Indië, waar hij op Borneo twee jaar later overleed.

Over de jeugd van Adriaan Constant is weinig anders bekend dan dat het gezin, waartoe hij behoorde, nog al eens verhuisde door de vele functies van zijn vader bij het kadaster en de belastingdienst. Het is niet uit te sluiten, dat Adriaan Constant koos voor een carrière bij de Marine op basis van de verhalen van zijn ooms Anne Bregittus³⁾ en Jacob van Haeften, die beiden opklommen tot 1ste Luitenant ter Zee.

Adelborst

Bij koninklijk Besluit (KB) nr. 66 van 23 augustus 1846¹⁾ werd Adriaan Constant toegelaten tot de Adelborstenopleiding bij het Koninklijk Instituut voor de Marine, dat gelegen was op 's Lands werf in Medemblik. De toegelaten jongelieden, tussen de 13 en 18 jaar, waren Adelborsten der tweede klasse, kregen een 4-jarige opleiding tot officieren voor de Marine en werden op het terrein in een daartoe geschikt lokaal gekazerneerd. Geslapen werd er in hangmatten, voorzien van een paardenharen matras, een hoofdkussen en verdere toebehoren.

Het ontbijt vond 's zomers om 06.30 uur en 's winters om 7.30 uur plaats. Het middageten werd om 14.00 uur geserveerd en het avondeten om 21.00 uur. Elke Adelborst kreeg per dag een halve Nederlandsche kan⁴⁾ bier. Op geboortedagen van leden van het Koninklijk Huis kregen de Adelborsten naast het bier per vier man een fles wijn bij het middagmaal.

Om op het Instituut toegelaten te worden moesten de jongelieden een jaarlijkse bijdrage betalen van fl. 350,00. De betaling kon in twee termijnen plaatsvinden. De Adelborsten mochten gedurende hun verblijf op het Instituut geen andere kleding dragen dan in het reglement op de uitrusting bepaald was. In de volgende vakken werd les gegeven:

- Wiskunde
- Natuurkunde
- Militaire en zeevaartkundige wetenschappen
- Geschiedenis
- Aardrijkskunde
- Nederland
- Frans, Duits en Italiaans
- Godsdienst, zedenkunde, antropologie en recht
- Tekenen, waaronder technische tekenen
- Gymnastiek

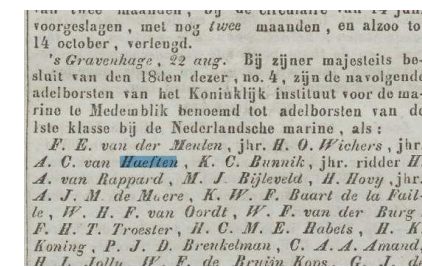
Afbeelding 2, voormalig Koninklijk Instituut voor de Marine te Medemblik (foto: NIMH)

Op zondag gingen de Adelborsten in Medemblik ter kerke; roken en sterke drank waren verboden. Per week kregen de jonge heren een gulden zakgeld. Geld aannemen van familie was verboden.

Om bevorderd te worden tot Adelborst der eerste klasse moesten de vierdejaars in de periode augustus-september een openbaar eindexamen afleggen. Wanneer een Adelborst slaagde voor dit examen, kwam hij bij de eerstvolgende gelegenheid in aanmerking om geplaatst te worden op een van Zijner Majesteits schepen of vaartuigen.⁵⁾

Geslaagd

Per KB nr. 4 van 18 augustus 1850 verkreeg Adriaan Constant de rang van Adelborst der 1ste klasse en werd hij geplaatst op het fregat 'Prins Hendrik', met welk schip hij naar Nederlands Indië vertrok. Op zijn staat van dienst staat vermeld, dat hij voor het praktisch examen zeer voldoende scoorde en voor het theoretisch examen voldoende.¹⁾ Tijdens de opleiding was Adriaan Constant bevriend geraakt met Karel Cornelis Bunnik (1830-1884) en Hendrikus Octavius Wichers (1831-1889), die het later schopte tot liberaal Minister van Marine en Koloniën (1877-1879) en die, na twee jaar actieve dienst op zee, van 1881 tot 1884 lid was van de Tweede Kamer.⁶⁾

Afbeelding 3, Arnhemse Courant 24-08-1850

Na zijn examen werd Adriaan Constant op 15 mei 1851 in Nederlands Indië geplaatst op de schoener 'Kameleon', die onder commando stond van A. de Buck, om zijn opleiding tot Luitenant ter Zee der 2e klasse te voltooien. De 'Kameleon' was rond 1827 in Nederlands Indië gebouwd en behoorde tot de vloot van de Koloniale Marine.⁷⁾

Adriaan Constant verkreeg bij KB nr. 55 van 22 september 1852 ingaande op 1 oktober daarop volgend de rang van Luitenant ter Zee der 2e klasse.

Van 1 november 1852 tot 1 augustus 1853 verbleef Adriaan Constant op Zr. Ms.⁸⁾ schroefstoomschip 'Samarang' in Nederlands Indië. Hij nam daar deel aan de expeditie naar de westkust van Borneo, waar de aldaar wonende Chinezen een levendige handel in opium hadden, weigerden belasting te betalen en de inheemse bevolking onderdrukten. De Chinezen kwamen in verzet tegen de Nederlands-Indische overheid toen Nederlandse Marine schepen een Chinees vaartuig met smokkelwaar in beslag namen bij de monding van de Slakkona rivier op 5 en 6 juli 1853.⁹⁾ Adriaan Constant ontving voor zijn deelname aan deze gevechten het ereteken voor belangrijke krijgshandelingen. Daar het ereteken pas per KB nr. 24 van 19 februari 1869 werd ingesteld, kreeg Adriaan Constant het toen met terugwerkende kracht.

Eind 1853 keerde Adriaan Constant met Zr. Ms. 'Dolfijn' terug naar Nederland. De 'Dolfijn' kwam op 7 december in Vlissingen aan. Vervolgens diende Adriaan Constant in Nederland tussen 1854 en 1857 op verschillende andere schepen, waaronder het transportschip 'Prins Hendrik', het fregat 'Doggersbank' en het wachtschip 'Willemsoord' te Vlissingen.

Een wachtschip was een volledig uitgerust licht oorlogsschip, dat voor een haven of een riviermonding lag. Wachtschepen hadden vaak het innen van tolgelden en het tegengaan van sluikhandel tot taak. Sinds het midden van de 19e eeuw voorzagen afgedankte wachtschepen in de behuizing van de manschappen, omdat er elders geen plaats was. Het laatste wachtschip van de Koninklijke Marine was de 'Jacob van Heemskerk', die in 1969 van de sterkte werd afgevoerd.¹⁰⁾

Tussen 31 oktober 1855 en 21 februari 1856 is Adriaan Constant niet in actieve dienst geweest.¹⁾ Wanneer een marineman op non actief gesteld was dan had hij geen varende plaatsing, maar werkzaamheden aan de wal, waarvoor het salaris lager was dan voor een varende plaatsing. Het op non actief gesteld zijn hield destijds dus geen disciplinaire maatregel in, zoals tegenwoordig.

Expeditie naar Reteh

Op 1 oktober 1857 vertrok Adriaan Constant naar Nederlands Indië met Zr. Ms. schroefstoomschip 'Soembing', dat onder bevel stond van Luitenant ter Zee der 1ste klasse A.J. Kroef.¹¹⁾

Ten gevolge van het bepaalde bij Zr. Ms. besluit van den 12 dezer, n°. 87, wordt het schroefstoomschip *Soembing*, liggende te Vlissingen, met den 1 October aanstaande in dienst gesteld, met bestemming naar Oostindië.

Het bevel over dat stoomschip is opgedragen aan den luit. ter zee 1ste kl., A. J. Kroef, en zijn voorts op dien bodem geplaatst: de luit. ter zee 2de kl., A. J. van Mansvelt als 1ste officier, de luits. ter zee 2de kl., W. L. de Koning en Jhr. A. C. van **Leeften**, de adelborst 1ste kl., H. E. Eysell, de officier van gezondheid 2de kl., W. J. Cramer van Baumgarten en de officier van administratie 3de kl., W. F. Gouwe.

Afbeelding 4, Dagblad Zuid Holland 17-09-1857

In Indië werd de 'Soembing' als commandoschip van een flottielje naar de monding van de rivier de Reteh aan de oostkust van Sumatra ter hoogte van Singapore gestuurd. De opdracht was om daar af te rekenen met de Panglima Bezaar, een plaatselijke vorst, die lak had aan het Nederlandse gezag, zich niet aan verdragen hield, de plaatselijke bevolking koeioneerde en zich te buiten ging aan zeeroverij. Tussen 9 oktober en 18 november 1858 werd er rond de vesting van de Panglima in de monding van de Reteh hevig gevochten, waarbij de al zieke Adriaan Constant, volgens Luitenant Kroef in zijn rapporten, zich onderscheidde door zijn "wakkere" gedrag. Bovendien lichtte hij de commandanten van te hulp geschoten schepen zo goed in over de situatie ter plekke, dat die meteen mee konden doen met de belegering.

Afbeelding 5, Illustratie in De Gids, jaargang 23, 1859

Op zondag 7 november 1858, "een der glorierijkste in de geschiedenis van ons Nederlandsch-Indisch krijgswezen", begon de verovering van de vesting van de Panglima. In algemeen cultureel tijdschrift De Gids jaargang 23 van 1859 vergeleek schrijver Nicolas Charles Sieburgh de "krijgsverrichtingen", enigszins bombastisch, met een napoleontische veldslag.

De Panglima Bezaar vond zelf de dood. Zijn vrouw en dochttertje werden evenals een tiental verwanten in verzekerde bewaring gesteld. ¹²⁾

“Ter zake zich te hebben onderscheiden bij de bestorming en inname der bentsings ¹³⁾ van de Panglima Bezaar te Reteh op 7 november 1858” kreeg Adriaan Constant bij KB nr. 55 van 8 mei 1859 een eervolle vermelding in de dagorder. ¹⁾

Adriaan Constant deed nog dienst op de ‘Soembing’ tot 1 augustus 1859. Daarna bleef hij in Indië en was hij gedurende 3 weken de oudste officier op het stoomschip ‘Samarang’. Op 21 augustus 1859 werd hij overgeplaatst op het fregat ‘Palembang’, van welk schip hij op 7 december 1859 de eerste officier werd. Dat was hij ook van 21 januari 1860 tot 1 juli 1861 op Zr. Ms. ‘Madura’, van welk schip hij van 15-27 december 1860 tijdelijk de commandant was. ¹⁷⁾ Vervolgens diende hij weer op de ‘Palembang’, daarna als eerste officier op de korvet ‘Prinses Amalia’ en tenslotte in dezelfde functie op de ‘Ardjoeno’ om met dat schip later terug naar Nederland te keren. ¹⁴⁾ Op 15 februari 1861 werd Adriaan Constant bevorderd tot Luitenant ter Zee der 1ste Klasse bij KB nr. 42 van dezelfde datum

Terug in Nederland

De ‘Ardjoeno’ vertrok op 16 december 1861 naar Nederland en liep op 6 april 1862 in Hellevoetsluis binnen. Korte tijd later werd de ‘Ardjoeno’ uit de vaart genomen en kwam Adriaan Constant op non actief.

Adriaan Constant benutte de periode, dat hij op non actief gesteld was, om te studeren voor het examen voor 1ste Luitenant. Op 7 juni 1862 kreeg hij toestemming dat examen af te leggen. Hij slaagde voor het praktijkgedeelte met de score “buitengewoon goed” en voor het theoretische deel met de score “zeer voldoende”. ¹⁾

Afbeelding 6, Adriaan Constant van Haeften, Luitenant ter Zee der 1ste Klasse, 09-12-1861 (foto NIMH)

Toen Adriaan Constant op 1 juli 1863 weer in actieve dienst kwam, was dat in de marinehaven te Hellevoetsluis. Hij hield zich daar onder meer bezig met het doen van meteorologische waarnemingen, net als later in 1866. ¹⁵⁾

— 119 —

WAARNEMINGEN TE HELLEVOETSLSUIS, DOOR DEN HERR A. C. VAN HAEFTEN. TE LUXEMBURG, DOOR PROF. DR. REUTER.

NOVEMBER 1868.

Datum.	Barometer bij 0°.			Thermometer C.			Helderheid.			Windsnelheid.			Luxemburg.						Regen. mm.	Aanmerkingen.
	(Baromètre à 0.)			(Thermomètre C.)			(Sécherité.)			(Force du vent.)			Barometer bij 0°			Thermometer, naar het				
	20	2	8	20	2	8	20	2	8	20	2	11	19/4	0	7/4	19/4	0	7/4		
1	752.9	753.0	752.9	+ 7.2	+ 7.2	+ 6.4	6	5	9	6	5	6	731.2	730.9	726.0	+ 6.0	+10.0	+ 6.0	κ	
2	41.2	39.9	41.5	6.9	6.9	7.2	0	1	8	0	7	6	23.2	20.5	22.2	4.0	6.0	6.0	2.2	
3	54.2	55.6	55.9	8.3	9.0	9.0	3	0	0	6	5	6	32.0	31.5	35.8	5.0	7.5	7.0	10.0	
4	57.1	60.8	62.6	11.9	12.8	9.0	1	0	4	0	6	7	34.5	37.2	44.8	10.5	11.5	12.0	1.3	
5	67.2	66.7	65.6	9.7	9.1	7.4	0	0	0	2	0	1	43.8	43.2	42.7	10.5	12.2	10.0	0.2	
6	71.8	74.2	73.9	7.2	9.4	5.4	7	7	9	3	1	1	42.8	44.3	45.3	10.0	10.0	5.5	κ	
7	68.5	66.4	65.5	7.4	9.1	6.2	0	0	2	3	1	1	42.0	40.9	38.3	-0.3	7.5	6.5	2.3	
8	60.7	55.0	53.2	6.3	8.4	5.2	0	1	0	3	2	4	32.5	32.1	36.1	+ 8.0	10.5	9.5	5.0	
9	54.6	57.0	61.5	4.0	5.6	0.5	4	0	9	4	4	2	28.1	32.1	36.3	9.0	4.0	3.5	κ	
10	62.0	57.0	54.1	6.2	3.2	3.0	6	2	3	3	3	3	33.8	31.0	27.7	3.5	4.0	1.5	1.8	

Afbeelding 7, Meteorologische waarnemingen door A.C. van Haeften

Twee weken later volgde zijn aanstelling als 1ste officier op het wachtschip Zr. Ms. ‘De Rhijn’. ¹⁶⁾ Bijna een jaar later, op 16 mei 1864, volgde zijn benoeming tot commandant van de gepantserde kanonneerboot ‘nr. 1’, een nieuw type vaartuig van 400 ton, die ook wel ‘Nimrod’ werd genoemd. Het schip had een bemanning van 48 koppen.

Blijkbaar ging het manoeuvreren met de ‘Nr. 1’ Adriaan Constant nog niet zo goed af, want op 9 juni 1864 sprak de Minister van Marine zijn ongenoegen erover uit, dat de ‘Nr. 1’ in aanvaring was gekomen met de ‘Johan en Cornelis’. ¹⁷⁾ De Minister spoorde Adriaan Constant aan bij verdere beproevingen met het vaartuig de nodige voorzorgsmaatregelen te nemen om een dergelijk ongeluk te voorkomen. Twee maanden later betuigde de Minister zijn tevredenheid over de wijze waarop de bemanning van de ‘Nr. 1’ de proefnemingen met het nieuwe schip had volbracht. ¹⁾ Op 15 augustus 1864 hielden de werkzaamheden van Adriaan Constant op de gepantserde kanonneerboot ‘Nr. 1’ op. Het ontwerp van kanonneerboot ‘Nr. 1’ voldeed niet, het schip werd daarom in 1882 afgekeurd en van de sterkte afgevoerd. ¹⁸⁾

De volgende functie van Adriaan Constant was per 1 juni 1865 die van 1ste officier op het transportschip ‘De Heldin’. Hij verving de Luitenant ter Zee der 1ste Klasse G.W.C. Westenberg. De functie van Adriaan Constant in Hellevoetsluis werd overgenomen door Luitenant ter zee der 1ste Klasse D.L. Feldman. ¹⁹⁾

De plaatsing van den luit. ter zee 1e kl. G. W. C. Westenberg, als 1e officier op Zr. Ms. transportschip *de Heldin*, wordt ingetrokken; wordende alsnu met den 1 Junij aanst. als zoodanig op dat transportschip geplaatst de luit. ter zee 1ste klasse jhr. A. C. van **Haeften**, van het wachtschip te Hellevoetsluis, die met gemelden datum wordt vervangen door den luit. ter zee 1e kl. D. L. Feldman, thans non-actief.

Afbeelding 8, Dagblad Zuid Holland 27-05-1865

Hij bleef 1ste officier op de 'Heldin' tot eind september en werd daarna op non actief gesteld tot 1 november.²⁰⁾ Toen volgde zijn aanstelling als adjudant van Kapitein ter zee P.A. Mathijssen, de commandant en directeur van de Marine te Hellevoetsluis. Na een korte onderbreking van non actief van 1 juli tot 1 september 1866²¹⁾, kreeg Adriaan Constant per laatst genoemde datum de functie van adjudant van de directeur en commandant van de Marine te Amsterdam. Hij verving in die functie J.J. de Hart.²²⁾ Deze baan vervulde hij tot eind april 1870. In Amsterdam ging hij per 1 december 1866 ook deel uitmaken van de Raad van Tucht voor de koopvaardij. Deze functie legde hij neer in mei 1870.²³⁾ Op een zoektocht, die in het bezit is van het Scheepvaartmuseum in Amsterdam, heeft Adriaan Constant zijn reizen tussen 1850 en 1872 naar Oost Indië met de verschillende schepen bijgehouden.

Privé

Adriaan Constant was één der getuigen bij het huwelijk van zijn zus Louisa Francisca met Nikolaas Hoffer de Kanter in Haarlem op 8 september 1865. Zelf had Adriaan Constant verkering gekregen met Johanna Boudewina Boot. Johanna werd in Leeuwarden geboren op 23 mei 1840 als dochter van Johannes Cornelis Boot, voorheen hoogleraar te Amsterdam, toen rector van het gymnasium in Leeuwarden, en Geertruida Maria Rosalina Visser. Adriaan Constant en Johanna gingen in Amsterdam op 31 mei 1867 in ondertrouw. Twee weken later, op 13 juni 1867 gaf het paar elkaar, ook in Amsterdam, het ja-woord.

** Getrouwd:
Jhr. A. C. VAN HAEFTEN,
Luitenant ter Zee 1ste klasse, en
J. B. BOOT.
AMSTERDAM, 13 Junij 1867.

Afbeelding 9, Huwelijksadvertentie in de krant

Ongeveer 10 maanden na de sluiting van hun huwelijk werden Adriaan Constant en Johanna verblijd met de geboorte van hun enig kind, dochter Petronella Adriana, die op 28 april om 02.00 uur ter wereld kwam. De doop van Petronella Adriana vond plaats in de Amstelkerk in Amsterdam op 31 mei 1868. De doop werd verricht door Ds. J. Prins, die op dat moment de oudste predikant van Nederland was.

** Mijnheer en Mevrouw VAN HAEFTEN, BOOT, betuigen hun dank voor de bewijzen van deelneming, ondervonden bij de geboorte hunner dochter.
AMSTERDAM, 28 Mei 1868.

Afbeelding 10, Geboorte van Petronella Adriana

Kort na de vreugde van de geboorte van dochter Petronella Adriana trof diepe rouw het gezin. Echtgenote Johanna Boudewina werd ziek en overleed op 17 augustus. Na de dood van zijn vrouw is Adriaan Constant nooit meer in het huwelijk getreden. Dochter Petronella Adriana groeide voorspoedig op en trouwde op 25 april 1889 met Henri Paul Jules Tutein Nolthenius, die van 1888-1897 burgemeester van Vlissingen was en daarna tot 1910 burgemeester van Apeldoorn.

Naar Suriname

Na het overlijden van zijn vrouw stortte Adriaan Constant zich volledig op zijn werk. Zijn carrière zou nog een hoge vlucht nemen. Per KB nr. 21 van 24 juni 1870 kreeg Adriaan Constant het bevel opgedragen over het schroefstoomschip 'De Dommel' om daarmee op te stomen naar Paramaribo om het stoomschip 'Schouwen' te vervangen. De 'Dommel' met een vermogen van 89 pk had 6 kanonnen aan boord. De bemanning bestond uit 75 koppen.²⁴⁾ Na twee dagen op zee keerde Adriaan Constant echter terug naar de haven, omdat de 'Dommel' niet zeewaardig bleek te zijn. De 'Dommel' werd op 25 november weer uit de vaart genomen. De volgende dag kreeg Adriaan Constant het bevel over het nieuwe stoomschip 'Soestdijk'. Met dat schip vertrok hij op eerste kerstdag van 1870 van Texel naar Suriname.²⁵⁾ Op 10 januari 1871 kwam de 'Soestdijk' aan op de rede van Paramaribo en bleef daar tot 26 juni 1872. Tijdens zijn verblijf in Suriname was Adriaan Constant van 14 maart 1871 ook commandant van het marinestation 'Suriname'.¹⁾ De Amerikaanse bark 'May Queen', geladen met petroleum, brandde (met opzet?) op de rede van Paramaribo af op 10 februari 1872.²⁶⁾ De regering in Washington dankte op 11 mei van dat jaar Adriaan Constant voor de bewezen diensten tijdens de brand.¹⁾ De 'Soestdijk' vertrok op 26 juni weer van de rede van Paramaribo en liep op 10 augustus binnen in Hellevoetsluis. Adriaan Constant was inmiddels per KB nr. 11 van 23 juli 1872 bevorderd tot Kapitein Luitenant ter zee met ingang van 1 augustus 1872. Eenmaal terug in Nederland werd de 'Soestdijk' op 25 september buiten dienst gesteld. Adriaan Constant werd daarom eervol van zijn taak ontheven en weer op non actief gesteld.²⁷⁾ Hij bleef dat tot 1 november 1874.

Buitenlandse reizen

Adriaan Constant benutte deze laatste periode, dat hij op non actief gesteld was, voor het maken van enkele buitenlandse studiereizen. Voor die reizen kreeg hij het

door hem gevraagde verlof. In 1873 vertoefde hij 4 maanden in Duitsland en Italië. Op 20 juli 1874 vertrok hij voor 6 weken naar Denemarken en Zweden. Op 1 juli 1877 neemt Adriaan Constant nog een keer 2 maanden verlof voor een reis naar Duitsland. ¹⁾

Zijn tocht met de 'Soestdijk' naar Suriname was zijn laatste optreden als commandant of officier op één van Zr. Ms. Marineschepen. Vermoedelijk maakten problemen met zijn gezondheid het voor Adriaan Constant niet meer mogelijk op zee te dienen.

Daarom kreeg hij per november 1874 drie functies aan de wal in Amsterdam. Hij werd aangesteld als onderdirecteur van de Marinewerf aldaar. In financieel opzicht legde deze aanstelling hem geen windeieren. Hij behield zijn nonactiviteits-traktement, maar kreeg daar bovenop nog een zeetraktement van fl. 1200,00 per jaar met vrije woning.

Tegelijkertijd werd Adriaan Constant president van de Raad van Tucht voor de koopvaardij en commissaris van de Kweekschool voor de zeevaart in Amsterdam. De beide eerstgenoemde functies oefende hij uit tot 1 mei 1877. Tot die datum was hij ook formeel commissaris van de Kweekschool voor de zeevaart, na die datum oefende hij deze functie tot zijn dood in 1894 honorair uit.

Chef Materieel

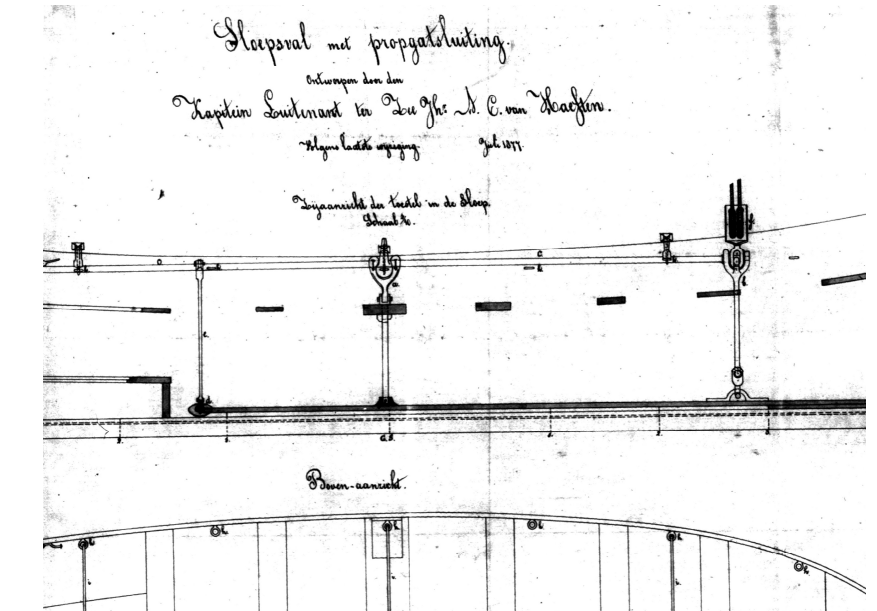
In 1876 behaagde het Koning Willem III Adriaan Constant te benoemen tot officier in de Orde van de Eikenkroon, een Luxemburgse onderscheiding. Omdat zij beiden ook Groothertog van Luxemburg waren, waren koning Willem II en koning Willem III gerechtigd de onderscheiding toe te kennen. Vooral koning Willem III deed dat vaak, waardoor de onderscheiding gezien werd als een Nederlandse.

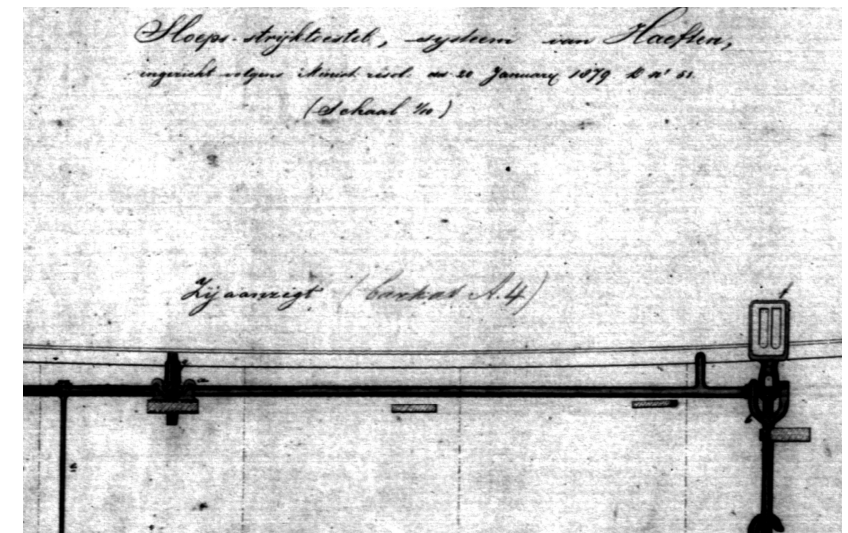
Afbeelding 11, Officier in de Orde van de Eikenkroon

Bij KB van 6 oktober 1877 kreeg Adriaan Constant per 1 november daarop volgend de aanstelling van Chef Materieel van het Ministerie van Marine, terwijl hij lid bleef van de examencommissie van de Kweekschool voor de scheepvaart. Nu hij niet meer in actieve dienst op zee was, kwamen andere kwaliteiten van Adriaan Constant voor het voetlicht.

Al tijdens zijn zeereizen moet Adriaan Constant zich hebben bezig gehouden met de veiligheid van het marine personeel op zee. Vooral de snelheid waarmee de bemanning een veilig heenkomen kon vinden bij een calamiteit hield hem bezig. Op 23 augustus 1877 presenteerde hij een sloep met sloepval en propgatsluiting. Twee jaar later, op 25 februari 1879, kwam hij met een ontwerp voor een sloepsstrijkoestel met een eigen systeem om een barkas ²⁸⁾ A4 te water te laten.

Afbeelding 12, Ontwerp voor Sloepval met propgatsluiting (detail), (foto: Scheepvaartmuseum, Amsterdam)

Afbeelding 13, Sloepstrijkoestel (detail), (foto: Scheepvaartmuseum Amsterdam)

Voor verschillende lichte vaartuigen ontwikkelde Adriaan Constant op 3 augustus 1878 nieuwe ontwerpen voor de tuigage.²⁹⁾

Hij mengde zich ook in de discussie over het nut en de kosten van gedeeltelijke bepantsering van schepen. De hoofdingenieur van de scheepsbouw bij de Marine te Amsterdam, B.J. Tideman, bepleitte de bepantsering van een aantal oorlogsbodems. Adriaan Constant was daar helemaal geen voorstander van:

“Hij (van Haeften) acht het nut van gepantserde oorlogsbodems in het algemeen en voor kleine natiën in het bijzonder zeer problematiek, hij meent tevens, dat indien immer tot eene herbepantsering onzer oorlogsbodems overgegaan worde, zulks zoo afdoende als bij de betrokken schepen mogelijk is zal behooren te geschieden, en tegen het doen van de daarvoor vereischte meerdere uitgaven niet moet worden opgezien.

*Doch daarenboven is hij van oordeel dat eene eventuele herbepantsering, zool niet voorafgegaan dan toch zeker gepaard zal moeten gaan met eene verbeterde bewapening onze gepantserde vloot; een verbetering, welke aanzienlijke kosten zal vorderen”.*³⁰⁾

Daar de toenmalige Minister van Marine Willem Fredrik Van Erp Taalman Kip (1824-1905), zich niet kon vinden in de voorstellen van Tideman om een aantal schepen voor de kosten van fl. 8.700.000,00 te bepantseren, waren de argumenten van Adriaan Constant van doorslag gevend belang.

In de discussie over de theoretisch berekende lengte van de ankerkettingen was Adriaan Constant het wel eens met hoofdingenieur Tideman, in tegenstelling tot de Inspecteur over de Stoomvaartdienst F.H.P. van Alphen. Het was niet nodig gebleken bij de berekening van de lengte van de ankerkettingen ook de waterdiepte te betrekken. Adriaan Constant stelde, dat de stuurboordketting van de ‘Atjeh’ *“ten duidelijkste bewezen had”*, dat de theoretische berekeningen van de lengte van de ankerkettingen goed waren.³⁰⁾

Afbeelding 14, H.O. Wichers (foto: Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie)

In 1884 kwamen weer hele andere talenten van Adriaan Constant naar boven, toen hij, kort na diens dood, een levensschets schreef over zijn vriend de Kapitein ter zee K.C. Bunnik:

*“Een zijner meer intieme vrienden, de gepensioneerde kapt. t/z., Jhr. H.O. Wichers, lid van de Tweede Kamer der Staten Generaal, voldoende aan den drang zijns harten, trad als spreker bij de geopende groeve op en schetste aldaar in weinige doch goed gekozen woorden het leven van den gestorvene, dien hij terecht vergeleek bij den gevallen forschen eik met ruwe schors, welke laatste wel het kenmerk draagt der inwendige kracht van den boom, doch ook tevens de uitstekende eigenschappen verbergt van het prachtige, kostbare hout, dat zij bedekt en omvat. Zoo was het ook met onzen hooggeschatten vriend Bunnik...”*³¹⁾

Voor zijn gedrag bij een expeditie in Indië werd Bunnik benoemd tot ridder in de Militaire Willems orde. In 1869 wist hij zijn manschappen, die gevangen genomen waren door Afrikaanse inlanders, door onderhandelingen vrij te krijgen. Bunnik werd in 1874 aangesteld als directeur van het Marine etablissement op Onrust, een eiland voor de kust van Jakarta. In 1881 werd hij gepensioneerd en in 1884 overleed hij.³¹⁾

Met pensioen

Op 1 juni 1880 kreeg Adriaan Constant nog een aanzienlijke salarisverhoging. Het bijbehorende KB nr. 48 werd 21 juli van dat jaar getekend. Het vaste traktement, dat in 1875 verhoogd was van fl. 1200,00 naar fl. 1500,00 per jaar, kwam nu uit op fl. 2900,00 per jaar.

Vanwege zijn “langdurige dienst” vroeg Adriaan Constant in de eerste helft van 1884 eervol ontslag aan uit ‘s Rijks zeedienst.³²⁾ Per KB nr. 54 van 17 juni kreeg hij per 1 juli 1884 het gewenste eervolle ontslag. Zijn uitkering bedroeg fl. 2775,00 per jaar. Bovendien verkreeg hij titulair de rang van Schout bij nacht.³³⁾

Afbeelding 15, Adriaan Constant als Schout bij Nacht (foto: Scheepvaartmuseum)

Kort na zijn pensionering benoemde de Regering Adriaan Constant tot lid van de commissie, die verantwoordelijk was voor de Nederlandse inbreng in de Wereld Tentoonstelling van 1885 in Antwerpen. Hij was daar verantwoordelijk voor de maritieme tentoonstelling.³³⁾

Op 24 april 1889 trad Petronella Adriana, de dochter van Adriaan Constant, in 's Gravenhage in het huwelijk met de toen 28-jarige Henri Paul Jules Tutein Nolthenius, die kort daarvoor burgemeester van Vlissingen was geworden. Het paar vestigde zich dan ook in Vlissingen, waarheen Adriaan Constant later ook verhuisd moet zijn. Zijn laatste levensjaren sleet hij in Vlissingen.

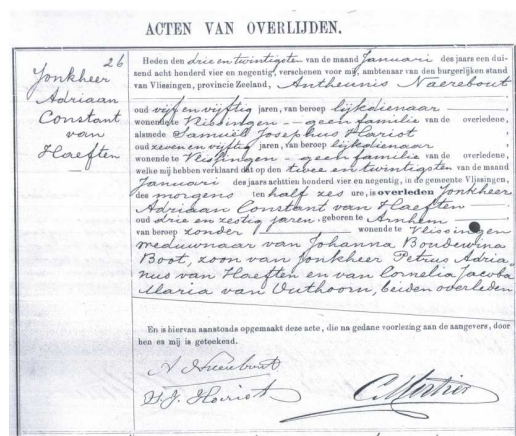
Zijn dood

Jonkheer Adriaan Constant van Haeften overleed onverwachts in Vlissingen op 22 januari 1884 's morgens om 05.30 uur. Een dag later deden voor de ambtenaar van de burgerlijke stand de lijkdienaren A. Naerebout en S.J. Hariot aangifte van zijn overlijden.³⁵⁾

In de pers bleef zijn overlijden niet onopgemerkt. Zijn dochter en schoonzoon lieten een overlijdensadvertentie plaatsen, evenals enkele familieleden. Er verschenen artikelen in de krant over zijn levensloop en een In Memoriam.

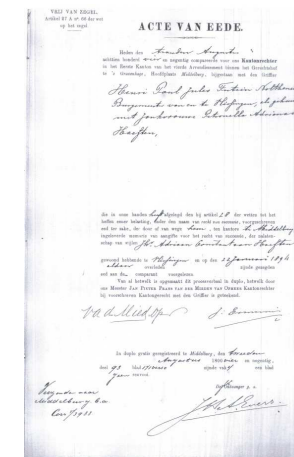
Afbeelding 16, Overlijdensadvertentie, geplaatst door dochter en schoonzoon

Afbeelding 17, Akte van overlijden

In de namiddag 25 januari vond in Vlissingen de eenvoudige begrafenis plaats. Daarbij waren naast enkele familieleden en vrienden ook de bemanning van Zr. Ms. stoomkanonnerboot 'Dog' aanwezig met commandant Luitenant ter zee der 1ste Klasse H.W. de Bruyne. Tijdens de korte plechtigheid voerden de heer J.C. De Ruyter de Wildt, inspecteur van het loodswezen, en de heer W.C. Gewin, gepensioneerd majoor der infanterie van het Oost Indisch Leger, het woord. Laatst genoemde legde na zijn toespraak een palmkrans op het graf als ereken voor de overwinnaar, de vredespalm voor de glorievolle strijder en als blijk van hulde, sympathie en waardering.

Aan het einde van de plechtigheid bedankte zijn schoonzoon de aanwezigen voor de betoende belangstelling bij de uitvaart van Adriaan Constant.³⁶⁾ Later deed hij dat samen met zijn vrouw nog een keer d.m.v. een advertentie in de krant.³⁷⁾

Afbeelding 18, Acte van Eede d.d. 02-08-1894

Nalatenschap

Op 23 juli 1894 leverden schoonzoon Henri Paul Jules Tutein Nolthenius en dochter jonkvrouw Petronella Adriana van Haeften bij de Belastingdienst de Memorie van Successie in ter afhandeling van de nalatenschap van Adriaan Constant, en waarin deze uitvoerig werd beschreven. De nalatenschap bestond uit fl. 1500,00 aan roerende goederen, fl 175,00 aan contanten en fl. 692,50 aan pensioen. De overige activa waren waarde papieren zoals pandbrieven en obligaties, veelal van binnenlandse en buitenlandse spoorwegmaatschappijen. De totale waarde bedroeg fl. 75.365,43

De begrafenis kosten bedroegen fl. 387,50 en er moest per saldo nog fl. 10,00 aan vermogensbelasting betaald worden. Daarmee bedroeg het saldo van de nalatenschap fl. 74.942,93, welk bedrag ten goede kwam aan dochter Petronella Adriana, die de enige erfgenaam was van Adriaan Constant. Zij en haar echtgenoot hadden in hun huwelijkse voorwaarden van 11 april 1889 op laten nemen, dat ze huwden in gemeenschap van winst en verlies.³⁸⁾

De erfgename moest nog wel fl. 930,69 en een halve cent aan successierechten over de nalatenschap betalen. Op 2 augustus 1894 legde Henri Paul Jules Tutein Nolthenius ten overstaan van de Kantonrechter te Middelburg de eed af, die behoorde bij de Memorie van Successie.³⁹⁾

De successierechten werden betaald op 20 augustus 1894.³⁸⁾

Bronnen en voetnoten:

- 1 Stamboek Marine, inv.nr. 34 in Nationaal Archief, Den Haag
- 2 <http://www.dominees.nl>
- 3 Zie P.A. Welling, Anne Bregittus van Haeften, koerier in dienst van de Koloniale Marine, in Aqua Vitae, jaargang 2007, nr2.
- 4 Inhoudsmaat voor vloeistof, komt overeen met de liter in het metrieke stelsel
- 5 M.J.C. Klaassen, schout bij nacht van administratie titulair b.d., Adelborstenopleiding te Delft, Medemblik en Breda 1816-1857, Centrale Reproductie Inrichting der Koninklijke Marine 1979
- 6 Staat van dienst Jonkheer Hendrikus Octavius Wichers
- 7 Beschrijving van de 'Kameleon' van NIMH
- 8 Zr. MS. = Zijner Majesteits
- 9 Expeditie naar de westerafdeling van Borneo, <http://nl.wikipedia.org>
- 10 J. van Beylen, P.A. de Grootte, Anthony van Kampen, J.A.M. van Kampen, L.L. von MÜnching, W.P.L. Spruit en A. de Vos, Maritieme Encyclopedie, deel VII, Uitgeverij de Boer, Bussum
- 11 Dagblad Zuid Holland 17-09-1857
- 12 N.C. Sieburgh, De krijgsverrichtingen tegen den Panglima Bezaar van Reteh, in De Gids, jaargang 23, 1859
- 13 Door inlanders aangebrachte versterking
- 14 NRC 30-09-1861
- 15 Meteorologische waarnemingen in Nederland en zijne bezittingen 1863, Kemink en zoon, Utrecht 1864
- 16 Nieuw Amsterdamsch Handelsblad 15-06-1863
- 17 Een vrachtschip
- 18 Informatie over de gepantserde kanonneerboot 'Nr. 1' van NIMH
- 19 Dagblad Zuid Holland 27-05-1865
- 20 Dagblad Zuid Holland 13-09-1865
- 21 Dagblad Zuid Holland 08-06-1866
- 22 NCR 04-08-1866
- 23 Dagblad Zuid Holland 08-12-1866
- 24 Nieuws van de Dag 25-07-1870
- 25 Nieuws van de Dag 29-12-1870

- 26 De Gids. Almanak voor Suriname 1936. Marcus, Paramaribo 1936
- 27 Tijdschrift voor het Zeewezen d.d. 01-02-1871
- 28 Een barkas is de grootste sloep, die een oorlogsbodem aan dek met zich meevoerde
- 29 Scheepvaartmuseum Amsterdam
- 30 J.M. Dirkzwager, Dr. B.J. Tideman 1834-1883, grondlegger van de moderne scheepsbouw in Nederland, Brill Archive, 1970
- 31 A.C. van Haeften, Levensschets van den kapitein ter zee K.C. Bunnik, Gebr. Belinfante, 's Gravenhage 1884
- 32 De locomotief : Samarangsch handels- en advertentie-blad, 16-06-1884
- 33 Stamboek Marine, inv.nr. 34 in Nationaal Archief, Den Haag, zie ook Nieuws van de Dag 21-06-1884
- 34 Algemeen Handelsblad 24-12-1884
- 35 Overlijdensakte
- 36 Algemeen Handelsblad 26-01-1894
- 37 Algemeen Handelsblad 27-04-1894
- 38 Memorie van successie d.d. 23-07-1894
- 39 Acte van Eede, d.d. 02-08-1894

Opsporing verzocht

Henk Morien

Ik heb een huwelijksinschrijving van Isak Code (ook wel Codde genoemd) in Lexmond op 9 augustus 1739. Hij wordt daar genoemd als j.m. van Buren. Mijn vraag is of iemand weet of hij daar inderdaad gedoopt is, de namen van de ouders uiteraard en of deze ouders daar ook getrouwd zijn. In oudere trouwboeken tot 1669 komt de naam Code/Codde niet voor dus ik denk dat ze als ze daar zijn te vinden niet lang gewoond hebben, zin ieder geval niet onder familienaam. Reactie via de redactie van Aqua Vitae.

Mijn zus is 140 jaar geleden gestorven ?!

Gedurende een rechtszitting vroeg de rechter aan een getuige:

- *Hebt u nog broers of zusters?*
- *Nee edelachtbare, mijn enige zusje is 140 jaar geleden gestorven.*
- *De rechter keek ongelovig en zei: Dat kan niet.*
- *Integendeel, meende de getuige: Mijn vader huwde toen hij 20 was en uit dat huwelijk werd een dochter geboren, die slechts enkele dagen oud werd. Toen hij 62 was, werd hij weduwnaar, maar huwde voor de tweede maal. 4 Jaar later werd ik geboren en ik ben nu 94, edelachtbare!*

(bron: Afd. blad Land van Cuijk en Ravenstein, november 2012(62))

Nieuwbouw Regionaal Archief Rivierenland

Ella Kok-Majewska

Begin mei opende het Regionaal Archief Rivierenland (RAR) haar deuren in het prachtige nieuwe pand aan het J.S. de Jongplein 3 te Tiel. Op 7 juni werd het gebouw, gezamenlijk met de in hetzelfde pand gevestigde woningbouw corporatie SCW, officieel geopend en op 8 juni was er een open huis voor raadsleden en (vaste) bezoekers, en de leden van de historische verenigingen in het werkgebied van het regionaal archief.

Voortraject

Sinds de oprichting van het Streekarchivariaat Tiel, Buren en Culemborg in 1961 (de voorganger van het RAR) is de huisvesting altijd een punt van aandacht geweest. Al vanaf 1999 werd er gesproken over centrale huisvesting voor de archiefdienst. Tot voor kort waren drie plaatsen waar bezoekers de archieven konden raadplegen: de centrale huisvesting in Tiel en in dependances in Buren en Geldermalsen. Eerder waren er nog dependances in Culemborg en Opheusden, die op afspraak open waren. En omdat in al deze dependances te weinig depotruimte was werden de archieven ook tijdelijk bij collegainstellingen in Arnhem, Den Bosch en Zaltbommel opgeslagen.

Nieuwbouw

De gemeenteraden van Buren, Culemborg, Geldermalsen, Neder-Betuwe, Neerijnen en Tiel hebben in 2009 ingestemd met de bouw van een nieuwe centrale archiefbewaarpplaats, met kantoren en publieksruimten in Tiel. Het nieuwe onderkomen van het RAR heeft een moderne studiezaal met twee gedeeltes. In het ene gedeelte kunnen bezoekers de originele archiefstukken raadplegen. Deze is ruimtelijk ingedeeld zodat er voldoende plaats is om stukken goed uit te leggen. Het andere deel is het zelfbedieningsgedeelte. Hier kunnen bezoekers, die vooral genealogisch onderzoek doen, zelf aan de slag. De meeste microficheapparaten zijn vervangen door pc's omdat bijna alle primaire genealogische bestanden gedigitaliseerd zijn. Uiteraard is er op de studiezaal ook een deskundige medewerker om stukken te halen of hulp in het onderzoek te bieden.

De nieuwe huisvesting heeft als groot voordeel dat alle archieven nu op één locatie te raadplegen zijn. De archieven zijn verdeeld over de zeven depots die het RAR tot haar beschikking heeft. Om de ruimte in de depots optimaal te benutten hebben de drie grootste depots elektrisch verrijdbare stellingen.

Publieke functie

Het nieuwe gebouw is uitermate geschikt voor bijeenkomsten en exposities. De glazen wand van de studiezaal laat een permanente tentoonstelling van kenmerkende archiefstukken uit het werkgebied zien. Naast het decoratieve effect kan het RAR tijdens rondleidingen uitleg geven over wat een archiefdienst doet en wat voor soort documenten een archief eigenlijk bezit. In het grote en lichte atrium kunnen grote groepen ontvangen worden en kunnen lezingen en presentaties gegeven worden. En in het kleinere leslokaal kunnen workshops en trainingen gegeven worden, zoals recent een cursus oudschrift-lezen en stamboomonderzoek voor beginners. Ook worden beide ruimtes ter beschikking gesteld aan de aan het archief doelstellingen gerelateerde verenigingen. Zo houdt de NGV afdeling Betuwe elke maand ook een lezing in het gebouw van het RAR.

Groeiende belangstelling voor Waterschapsarchieven

Nu het Regionaal Archief verhuisd is en alle archieven op één locatie te raadplegen zijn, kunnen ook de waterschapsarchieven elke openingsdag zonder afspraak worden ingezien. Dit is te merken, want er worden steeds meer stukken uit deze archieven aangevraagd.

Dat deze archieven in de belangstelling van ervaren onderzoekers staan is niet verwonderlijk, want de archieven zijn van groot belang voor de historie van de regio. Bronnen voor de geschiedenis van dorpen van vóór 1811 (vóórdat de gemeenten werden ingesteld) zijn in Gelderland namelijk vooral in de archieven van de voorlopers van polderdistricten terug te vinden. Een schat aan informatie is te vinden in deze archieven van de ambten en dijkstoelen van de Nederbetuwe, Overbetuwe en Tielerwaard en in de archieven van de dorpen. Ook de oude archieven van het "Gemeneland" en polders van de voormalige graafschappen Buren en Culemborg bevinden zich in de waterschapsarchieven.

In dorpsrekeningen kan men volgen wat er allemaal gebeurde in een dorp. De meeste dorps- en ambtsarchieven bevatten ook stukken die voor de genealoog (stamboomonderzoeker) van belang zijn, zoals belastingkohieren en dijkcedulen.

Nieuw informatiesysteem op studiezaal

Ondanks de groeiende belangstelling blijven waterschapsarchieven voor veel onderzoekers een onbekende bron. Er is bij het Regionaal Archief Rivierenland het afgelopen jaar hard gewerkt om deze belangrijke archieven voor iedereen meer toegankelijk te maken. Het RAR heeft namelijk ter gelegenheid van de opening van de nieuwe studiezaal alle genealogische bronnen voor elke plaats in het gebied op een rij gezet. In de studiezaal staan informatiemappen, waarin deze overzichten per plaats te vinden zijn. Men vindt hierin lijsten van de aanwezige bevolkingsregisters, akten van de Burgerlijke Stand en de dtb's (doop-, trouw- en begraafboeken). De onderzoeker

wordt in deze mappen echter ook actief gewezen op minder voor de hand liggende bronnen, zoals bevolkingslijsten die 'verstopt' zitten in de waterschapsarchieven. Voor alle genoemde bronnen wordt in de lijsten aangegeven hoe u de bron bij het RAR kunt raadplegen: origineel, digitaal via de website, of via een transcriptie of index van de bron. Daarnaast wordt u voor belangrijke bronnen die niet bij het RAR aanwezig zijn verwezen naar een plek waar deze wel te vinden zijn. Ook zijn alle indexen, transcripties en andere bronbewerkingen per plaats op een rij gezet. Een belangrijk hulpmiddel voor de genealoog dus!

De informatiemappen zijn vooralsnog alleen in de studiezaal te raadplegen. Er wordt aan gewerkt om deze informatie ook via de website beschikbaar te stellen.

De informatiemappen krijgen een vervolg voor de historische onderzoeker: er wordt verder gewerkt aan een overzicht per plaats van bronnen voor historisch onderzoek, bijvoorbeeld huizenonderzoek.

Uit Arnhem

Nu het RAR voor alle deelnemende gemeenten gecentraliseerde ruimte heeft zijn ook de archieven uit voormalige Rijksarchief van Gelderland in Arnhem naar Tiel overgebracht. Vooral de notariële en rechterlijke archieven worden op dit moment heel veel geraadpleegd.

Vrijwilligers

Nu alle archieven op één locatie zijn en alle primaire bronnen gedigitaliseerd zijn, hopen we een nog betere dienstverlening aan onze bezoekers te kunnen bieden. Om de vindbaarheid van de informatie voor de genealogen nog beter te maken zijn we op zoek naar vrijwilligers die vanuit huis of op locatie in Tiel de aanwezige bronnen willen indexeren. Dus mocht u nieuwe bronnen voor anderen willen ontsluiten meld u dan aan. We kunnen uw hulp goed gebruiken en waarderen het zeer!

Open!

Kom zelf en maak gebruik van alle prachtige mogelijkheden tot archiefonderzoek in de nieuwe huisvesting van het Regionaal Archief Rivierenland in Tiel. We zijn open van dinsdag tot en met vrijdag van 09.00-16.30 uur. In onze koffiehoeke staat de koffie voor u klaar!

Regionaal Archief Rivierenland
J.S. de Jongplein 3; 4003 WG Tiel
Tel. 0344-612230
E-mail: info@regionaalarchiefrivierenland.nl

Ella Kok-Majewska is de directeur/streekarchivaris van het Regionaal Archief Rivierenland en werkt samen met 15 collega's aan het beheer en beschikbaarstelling van de archieven in het rivierengebied.

Afzender
NGV afdeling Betuwe
De Hennepe 443
4003 BE Tiel

PostNL
Port Betaald
Port Payé
Pays-Bas